

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ δόλοφος διαθήκη του διαπνέεται ἀπὸ μίαν ἀγνήν φιλοπατρίαν καὶ ἓνα ἀλτροῦισμόν ὄχι συνήθη. Καίτοι ἔζησεν ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα εἰς τὰ ξένα, δὲν ἐλησμόνησε τὴν πατρίδα του καὶ τὰς πολυειδεῖς ἀνάγκας της. Εὐσεβής, ἐνάρετος, καὶ φιλόανθρωπος χριστιανός, ἀφοῦ προτάσσει μακρὸν εὐαγγελικὸν προοίμιον, προβαίνει εἶτα εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν κληροδοτημάτων καὶ ἐνθυμεῖται τοὺς πάντας. Τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν Ἰωαννίνων καὶ Βενετίας, τοὺς ἐφημερίους, τοὺς πτωχοὺς, τοὺς σκλάβους, τὴν «Κυρὰ Κοσιοβίτσα»¹ καὶ τοὺς καμάτους εἰς οὓς ὑπεβάλλοντο οἱ συμπατριῶταί του καὶ τὸ Μοναστήρι τοῦ Σωτήρος καὶ τοὺς φυλακισμένους, καὶ τοὺς ἀπόρους μαθητὰς τοῦ Γγιονματικοῦ φροντιστηρίου καὶ τὸν ἀδελφόν του μὲ τὰς πολλὰς θυγατέρας καὶ τοὺς φίλους καὶ εἰς ὅλους ἀφίνει κάτι τι. Ἄλλ' ἐκεῖ ὅπου ἐκχειλίζει τὸ πατρικόν του φίλτρον, ὅπου ἡ στοργὴ μεταβάλλεται εἰς λατρείαν, εἶναι ἀκριβῶς εἰς τὴν παράγρ. λε'. τῆς διαθήκης του, ἐν ἣ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μοναδικοῦ του υἱοῦ, τοῦ Μιχαήλ, τοῦ φυσικοῦ υἱοῦ του, τὸν ὁποῖον, ὡς φαίνεται, δὲν κατώρθωσε ζῶν ἔτι νὰ νομιμοποιήσῃ, ἴσως διὰ τὴν ἀντίδρασιν τῆς Χαΐδως· «...θέλω, γράφει, ὁ υἱός μου νὰ εἶναι τέλειος νοικοκύρης εἰς ἅπασαν τὴν περιουσίαν μου καὶ κανεῖς νὰ μὴν τὸν διασεῖσῃ ἢ ἐναντιωθῇ.... καὶ ἂν δὲν ἠμπορῶ νὰ τοῦ τὰ ἀφήσω, τοῦ τὰ χαρίζω καὶ ἂν δὲν ἠμπορῶ νὰ τοῦ τὰ χαρίσω, τοῦ τὰ ἀφίνω διὰ τὴν ψυχὴν μου.... ἢ εἶναι ἢ δὲν εἶναι, τὸν ἐγνώρισα δι' υἱόν μου καὶ τὸν ἀνέθρεψα... καὶ ἂν κανεῖς λεγατάριος ἐναντιωθῇ νὰ στερηθῇ τοῦ κληροδοτήματος καὶ νὰ μὴν ἔχῃ νὰ λάβῃ εἰμὴ δέκα δουκάτα». Καὶ ὅσον ἀφήνει τὴν στοργὴν νὰ ἐκσπᾷ εἰς μεγαλειώδη λατρείαν ὡς πρὸς τὸν υἱόν του, τόσον εἶναι ἐπιφυλακτικὸς ὡς πρὸς τὴν γυναῖκά του, τὴν Χαΐδων, τὴν ὁποίαν περιορίζει εἰς ὠρισμένον ἐτήσιον εἰσόδημα ὑπὸ τὴν ἀπειλήν νὰ μὴν ἐναντιωθῇ εἰς τὰς διατάξεις του καὶ ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον νὰ μὴν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον² μετὰ τὸν θάνατόν του. Εἶναι ἐκτὸς ἀμφισβητήσεως ὅτι σοβαραὶ

Κοθώνη τοῦ ποτε Γεωργίου καὶ Ἀντωνίου Ταλιαπέτρα, καὶ κατωτέρω: registrato 25 Gennaiο 1693, ἣτοι κατεχωρήθη καὶ κατεγράφη τῇ 25 Ἰανουαρίου 1693. (Τὸ ἔτος τῶν Ἑνετῶν ἤρχιζε τῇ 1 Μαρτίου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἢ 25 Ἰανουαρ. εἶναι τοῦ 1693 ὡς καὶ ἡ 30 Δεκεμβρίου).

1) Τὸ μοναστήρι τῆς Χρυσοβίτσας παρὰ τὰ Ἰωάννινα.

2) Καὶ ἦγε τότε ἡ Χαΐδω τὸ 53 ἔτος τῆς ἡλικίας της, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως τοῦ θανάτου της.

θὰ ἀνεφύησαν διενέξεις—ζῶντος ἔτι τοῦ διαθέτου—μεταξὺ τοῦ Μιχαήλ καὶ τῆς μητρειᾶς του, ἀναπόφευκτοι ἀτυχῶς εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Καὶ οὕτω μόνον ἐξηγεῖται διατί μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου ἐπῆλθε ρῆξις μεταξὺ των, μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ προκαλέσῃ ὁ Μιχαήλ καὶ ἀρχιερατικὸν ἀφορισμὸν κατὰ τῆς μητρειᾶς του¹. Καὶ διατί ἡ Χαΐδω δὲν ἐσεβάσθη τὴν θέλησιν τοῦ Νικολάου διὰ τὸ ζευγάρι τῆς Βελτσίστας, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ κάτωθι ἐγγράφου².

«Μελέτιος ἐλέφ Θεοῦ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας»

«Ἐνεφανίσθη ἡμῖν καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς εὐλαβεστάτοις Πρεσβυτέροις ἢ εὐγενεστάτῃ Κυρία Χαΐδω χήρα τοῦ ποτε κυρίου Νικολάου Γλυκέως ἣτις ἐκουσία βουλή καὶ ἀποφάσει δίδωσι καὶ χαρίζεται τῷ ἀγαπητῷ αὐτῆς ἀδελφῷ κυρ Γεωργίῳ Σουγδουρῇ τὸ αὐτῇ προικοδοτηθὲν ζευγάρι³ κείμενον εἰς χωρίον Βελτσίστα τῶν Ἰωαννίνων ὅπως αὐτὸς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ συναδελφῆς, καταπολαύῃ πάντοτε τῶν καρπῶν τοῦ ρηθέντος ζευγαρίου, χωρὶς τινος ἐμποδέσμου ἢ ἀντιλογίας, ὧν δὲ εἰς ἐπίδειξιν καὶ ἀσφάλειαν γέγονε τὸ παρὸν κυρωθὲν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι, ὑπογεγραμμέντος καὶ τοῦ μεθ' ἡμῶν συνεδριάζοντος ἀγίου Πρεσβυτέρου. Ἐνετίησιν ἀχ'δ' Ὀκτωβρίου ζ'. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἀρχιερατικῇ προεδρίᾳ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Μελέτιος. Βαρθολομαῖος Ἱερεὺς ὁ Συρόπουλος μαρτύρομαι τὰ ἄνωθεν, Γεώργιος Ἱερεὺς ὁ Κύπριος, ὁμοίως Ἀντώνιος Ἱερεὺς ὁ Μπούμπουλης, Μάρκος Ἱερεὺς ὁ Μαράς, Γεώργιος Μαϊώτας Ἱερεὺς. Ἀνθιμος Ἱερομόναχος ὁ Πρασινῖκος.—Ἀλέξανδρος Καγκελάριος, Νοτάριος Ἀρχιερατικός».

Καὶ γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα: τὰ ὑπὸ τοῦ Ν. Γλυκὸ ἀφεθέντα κληροδοτήματα ὑπὲρ διαφόρων ἐπραγματοποιήθησαν ἢ ἔμειναν γράμμα νεκρὸν; Ἀτυχῶς μᾶλλον ἢ δευτέρα περίπτωσις ὑπερίσχυσε, ἴσως ἔνεκα τῶν διχονοιῶν αἰτινες ἀνεφύησαν μεταξὺ Μιχαήλ καὶ Χαΐδως ἢ, ὅπερ πιθανώτερον, ἔνεκα τῆς ἀμελείας τῶν ἐνδιαφερομένων ἢ καὶ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς εἰρημένης διαθήκης. Ὅπως ποτ' ἂν ᾔη, τὸ κάτωθι γράμμα τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κυρίου Μακαρίου πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ Ἰωαννί-

1) Ἴδτε «Ἡπ. Χρ.» Ἀθηναγόρα Σχ. Ἐπιφ. 1929 σελ. 64 καὶ 76.

2) Ἑλλ. Κοιν. Φάκελλος 24 ἀρ. 353.

3) Ζευγάρι, καθ' ἡμᾶς, εἶναι ἢ ἕκτασις ἐκείνη τῶν ἀγρῶν, τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ καλλιεργήσῃ ἓνας ἀγρότης μὲ ἓνα ζευγάρι ἀροτριῶντων. Ἡ «μπάστινα» δηλ. ὡς τὴν ὀνόμαζον καὶ τὴν ὀνομάζουσαν καὶ σήμερον. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν Βελτσίσταν, μία τοποθεσία χωραφιῶν ποτιστικῶν ὀνομάζεται καὶ σήμερον «τὰ χωράφια τῆς Γλύκενας».

την Πᾶνον Χριστοδούλου ἀποκαλύπτει πλήρως τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα : « Τῷ τιμιωτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ Πάνῳ Χριστοδούλου. Τὴν περιπόθητόν μοι αὐτῆς τιμιότητα ἐκ ψυχῆς εὐχόμενος, ἐν ἁγίῳ πνεύματι εὐλογῶ καὶ ἠδέως προσαγορεύω «† τοῦ ἁγίου θεοῦ ἀδιαλείπτως δεόμενος, ὅπως διοφυλάττῃ αὐτὴν ἐν ἄκρα ὑγιείᾳ διηνεκῇ τε εὐημερίᾳ μετὰ μακροβιότητος, ὡς ἐπιποθεῖ. Πέρισυ διατρίβων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλαβον τὸ ἀγαπητόν μοι αὐτῆς γράμμα καὶ ὑπερίσθην εὐαγγελισθεὶς τὴν ἐφετωτάτην μοι ὑγίαν της καὶ μέχρι τοῦδε δὲν τὴν ἀπεκρίθην. ἤδη ὅμως ἐπανακάμψας σὺν Θεῷ εἰς Ἰωάννινα δὲν ἔλειψα διὰ τοῦ παρόντος μου νὰ τὴν εὐχηθῶ ἐκ ψυχῆς, καὶ νὰ τὴν εἰπῶ, τό, εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐνόχλησιν ὁποῦ τὴν δίδω καὶ ἐπιμελῶς παρ' αὐτῆς λαμβάνει τὸ αἴσιον τέλος μὲ ἄκραν μου εὐχαρίστησιν, καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ πληρώσῃ τὸν μισθὸν τοῦ κόπου της. Ἰδού, ὁποῦ γράφω, τῷ Κυρ Ἀθανασίῳ Καριτζινῷ στέλλοντάς του καὶ μίαν ἐπιτροπίαν διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ συνάξῃ μερικὰ λάσα ὁποῦ ἀνήκουν εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ μακαρίτου Νικολάου Γλυκῆ, ἡ ὁποία ἦτον μέχρι τοῦδε εἰς ἡμᾶς ἀφανῆς καὶ πάντῃ ἄγνωστος, καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀποδημήσεως ἐκείνου τοῦ μακαρίτου δὲν ἐσυναχθησαν διὰ τὰ ἐνταῦθα τέλεια, καὶ γράφω τῷ κυρ Ἀθανασίῳ νὰ συμβουλευθῇ μετὰ τῆς εὐγενείας της καὶ νὰ βάλλετε τὴν ὑπόθεσιν εἰς καλὴν τάξιν νὰ εἰμπορέσωμε νὰ πάρωμε τὸ δίκαιόν μας. Τὴν συμπερικλείω καὶ τρία πιστοποιητικὰ γράμματα, ἐν διὰ τὸ λάσον ταῦ Πάνου Ἱερομνήμονος καὶ τὰ δύο διὰ τὸ λάσον τοῦ Νικολάου Καραϊωάννου διὰ ὑπανδρείας πτωχῶν κορασίδων. Ἐξευρε, ἀγαπητέ μοι Κυρ Πάνο, ὅτι ἀφ' ὄν καιρὸν εὐγάλα εἰς φῶς καὶ συνάζονται αὐτὰ τὰ λάσα, μεγάλη ὠφέλεια γίνεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅθεν καὶ ἄς μὴ ἀμελῇ, ὅταν εἰς τοιαύτας θεαρέστους ὑποθέσεις τὴν ἐνοχλῶ. Ταῦτα μὲν εὐχετικῶς, τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἶησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανευτυχῇ. Τῆς περιποθήτου μοι αὐτῆς τιμιότητος πρὸς Θεὸν εὐχέτης διάπυρος καὶ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς πρόθυμος ὁ Ἰωαννίνων Μακάριος.—αψθ' (1789) Φεβρουαρίου 5».

Ἄγνοοῦμεν ποῖον ἀποτέλεσμα ἔφερον αἱ ἐνέργειαι τοῦ Μητρο. Μακαρίου. Ὅπως δὲ ὅμως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, οὐδαμῶς μειοῦται ἡ ἀγαθὴ πρόθεσις τοῦ διαθέτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΑΡΗ ΤΩΝ ΓΛΥΚΕΩΝ

Ἦσαν ἐγγράματοι, λόγιοι, ἢ ἀγράματοι οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοί; Ὁ ἀειμνήστος Σπ. Λάμπρος τὸν μὲν Λέοντα ἢ Λεοντάρην θεωρεῖ λόγιον εἰς τὴν μίαν σελίδα τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμονος¹ καὶ κάτοχον μικροτάτης παιδείας εἰς τὴν ἐπομένην, ὅλως δὲ σχεδὸν ἀγράματον θεωρεῖ τὸν Νικόλαον. Οἱ Μυστακίδης, Παρανίκας καὶ ἄλλοι φέρουν τὸν Λέοντα ὡς ἐκ τῶν πρώτων διδασκάλων τῆς Ἐπιφανείου Σχολῆς καὶ εἰς τὸ ὄλισθημα τοῦτο παρεσύρθησαν ἀπὸ τὴν προσφώνησιν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἐκ Κερκύρας ἱατροφιλόσοφος Νικόλαος Βούλγαρης ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Λέοντα τὴν ἱερὰν Κατήχησίν του², ὅπου τὸν ἀποκαλεῖ λογιώτατον, κληρικὸν ὑπέριμον, ἀριστὸν συζητητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, Πρύτανιν τοῦ Φροντιστηρίου τῶν Γραικῶν «ὃν πᾶσα πόλις καὶ χώρα γεραίρει καὶ μεγαλύνει καὶ αὐτὸ τὸ Βυζάντιον εὐφημεῖ» . . . καὶ ταῦτα πάντα διότι ἐν Βενετία ὁ Βούλγαρης εὐηργετήθη ὑπὸ τῶν Γλυκέων, ὡς ὁ ἴδιος τὸ ἀναφέρει. Ἐτερος δὲ Κερκυραῖος, ὁ Φραγκῖσκος Προσαλέντης, εἰς τι ἐπίγραμμα τοῦ συγγράμματός του «ὁ αἰρετικὸς Διδάσκαλος» τυπωθέντος ἐν Ἀμστελοδάμῳ τῷ 1706, τὸν ὀνομάζει Κοσμήτορα τοῦ Φροντιστηρίου³. Ὁ Ἅγιος Ἀθηναγόρας τέλος ἐν τῇ πραγματείᾳ του «Οἰκογένεια Γλυκάδων», παραθέτων ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Λεοντάρη πρὸς τὴν νύμφην του Χαΐδων, τὸν εὐρίσκει ὄχι μεγάλης μορφώσεως ἄνθρωπον καὶ τελείως ἀνορθόγραφον.

Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἀειμνήστου Λάμπρου περὶ τοῦ Ν. Γλυκὸν ὅτι ἦτο «ὅλως ἀγράματος» μᾶς φαίνεται ὄχι ἀκριβής. Δὲν ἦτο βεβαίως λόγιος ὁ Νικόλαος, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἰδιογράφου διαθήκης του καταφαίνεται, ἦτο σχετικῶς ἐγγράματος, ὄχι ὑπὸ τὴν σημερινὴν σημασίαν τῆς λέξεως καθ' ἣν ὁ ἐγγράματος δέον ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι ὀρθογράφος. Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν τὴν βᾶσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπετέλουν ἢ Ὀκτώηχος, τὸ Ψαλτήριον καὶ τὸ «πρὸ αἰώνων», οἱ λόγιοι—ἐγγράματοι—ὀρθογράφοι ἐμετροῦντο εἰς τὰ δάκτυλα.

1) Τεῦχος ΙΓ'. σελ. 303 καὶ ἐφεξῆς.

2) Ἴδε προσηρητημένον κατάλογον ὑπ' ἀρ. 29.

3) Ὁ Ἐμμανουὴλ Γγιόνμας ὄντως διὰ τῆς δωρεᾶς του ἐν ζωῇ ὀνόμασεν ἐπιτρόπους πληρεξουσίου ἐν Ἰωαννίνοις τὸν Λεοντάρην Γλυκὸν, Ἰωάννην Ἱερομνήμονα καὶ Νικόλαον Καραγιάννην.

Ὁ Κούμας¹ βεβαιοῖ ὅτι ἐμελέτησε τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Λαρίσσης Κώδικα, ὃν εὑρεν ἀνατρέχοντα μέχρι τοῦ τέλους τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος, καὶ συγκεφαλαιοῖ οὕτω πῶς τὴν μελέτην του «Γράμματα μὲ βαρβαρικὴν σύνταξιν, μὲ ἀνορθογραφίαν ἀπίθανον καὶ εἰς αὐτὰς τὰς τῶν Μητροπολιτῶν ὑπογραφάς, γεμίζουσι τὸν εἰρημένον κώδικα ἕως τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἰακώβου, ὅστις ἔλαβε τὴν Μητρόπολιν ἐκείνην τὸ 1730 ἔτος . . . Τώρα ἐρωτῶ ἐὰν οἱ Μητροπολίται καὶ οἱ Ἐπίσκοποι δὲν ἤξευραν νὰ ὑπογράψωσι τὸ ὄνομά των, ἐὰν ὁ πλοῦσια εἰσοδήματα ἔχων πάντοτε Μητροπολίτης Λαρίσσης δὲν εὑρίσκε γραμματέα νὰ τοῦ γράφῃ τὰ πρακτικὰ τῆς Μητροπόλεως, ἐὰν οἱ συνυπογραφόμενοι εἰς πολλὰ συμφωνητικὰ γράμματα προκριώτεροι τῆς ἐπαρχίας, ἦσαν ἀγράμματοι, ποῦ εὑρίσκετο τότε ἡ παιδεία τοῦ γένους;»

Ὅτι γράφει ὁ Κούμας περὶ τῶν ἐν Λαρίσση, δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ περὶ τῶν ἐν Βενετία ἱερωμένων καὶ λογίων τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος. Ἄν ἐξαιρέσωμεν τοὺς Μητροπολίτας Φιλαδελφείας, καὶ τοὺς λογίους ἱερωμένους Γερμανὸν Ρασοξέστην, Μεθόδιον Ἀνθρακίτην, Μιχαὴλ Μῆτρον, Ἀβράμιον Ἱεροδιάκονον καὶ ἓνα ἢ δύο ἀκόμη, ὅλοι οἱ ἄλλοι—καὶ διῆλθον ἐκ Βενετίας ἑκατοντάδες—ἦσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀνορθόγραφοι, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν παραθέτομεν δείγματα γραφῆς ἐνίων ἐξ αὐτῶν.

Βιβλίον 145 Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας — Ἐπιτροπεία Ἐπιφανείου Ἡγουμένου, ἀποδείξεις παραλαβῆς: «1665 Μαρτίου 23. ἔλαβα ἐγὼ ἀντώνιος ο πουμπουλ² ἀπο τον ἀνο δουκατα δέκα δῖα ονομα του μακαριτικῶρ Επιφανίου ἱγουμενου δια χρὸ ἓνα ὅπου τον εψαλα παράκλισες ἀρχι-νον ἀπο 1664 ἕως 1665». «Τῆ αὐτῆ ἡμερᾶ ἔλαβα ἐγὼ ο ἀνο παπεμμα-νούλο παντουβάς³ ἀπου τον ἀνο αφεντ γαστάλδο⁴ λητρῆς ηκοσιμια σολντία οχτω ταοπιαηναιδιαεξοφλισιν ἀπο το λεγάτο του επιφανίου ηγου-μενου δια ταις παρακλησαις και τρισαγια οπου εψαλα ειστον καιρον οπουημουνεφημεριος δια πέντ χρονους ἀπο χιλίους εξακοσίους πενήντα ὁ πεντε ἕως τους πενήντα ενιά». «1664 Φεβρουαρ. 16 ελαβα ἐγὼ φιλοθεος ὁ σκουῖφ⁵ ἀπο τον εντιμωτατ'ἀλεξιον Νίκω Γασταλδω του ενεστῶτος και-

1) Ἴδε Ἑλλ. Ἱστορ. Παπαρηγοπούλου-Καρολίδου τόμ. 5 σελ. 643.

2) Ὁ Ἀντώνιος Μπούμπουλης ἐχημέριος ἐν Βενετία.

3) Ἐμμανουὴλ Παδοβάς, ἐφημέριος ἐπίσης.

4) Γκαστάλδοι ὀνομάζοντο εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν οἱ πρόεδροι, μετέπειτα Γκράν Γκουαρδιάνοι (ἤτοι Μεγάλοι φύλακες, ἐπιστάται, ἐπιμεληταί).

5) Ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος ἐν Βενετία.

ροῦ λίτρες διακοσiais τριαντα δύο τα ωπια ειναι δια ἐξόφλησι απο το λεγατο του μακαρισμενου Επιφανειου δια τα τρησαγια και παρακλησεσ οποῦ τοῦ εψαλα εις τον καιρον οποῦ ἤμουν εφυμέριος εις χρονους πέν-ται». «Ελαβα εγῶ Εμμανουηλ ἱερευς ὁ Ἰζάνες¹ λεγόμενος μπουνιαλῆς απο τον εντημώτατον κ^ρ Ἀλεξιο Νίκο γασταλδῶ του ενεστοτος κερῶ λίτρες ἑκατόν τριάντα ἕξι και σολδια ἰοκτώ τα οποῖα εἶναι δια εξοφλησι απο το λεγάτο οποῦ ο ποτ. επιφανιος ἠγουμενος ἄφισε διὰ ταῖς πρόθε-σαις ἢ τρησαγια και παρακλησεσ οποῦ του ἔψαλα δια χρόνους τέσερις ἔγουν L. 136. 8.—1641 8βριου 8 (ἀποδείξεις Σχολῆς βιβλίον ἀρ. 74 Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας) ελαβα εγω Προχωρος Ἱερομοναχος ο γιαλουρησ² και ἐφιμέριωσ του μεγαλομάρτιροσ γεωργιου τῶν γρεκων απο τον γασταλδον Ευσταθιον Σουγδουρη³ν δουκ. 50 τα οπια εινε απο τό σαλλάριο μου³. «Ελαβα γο παησιος ηερομοναχ απο το μοναστήριον τῆς αγίας λαύρας αποταγιον ὄρος απο τον αφεντην γασταρδο αλέξηον νηκον δουκατα βενετηκα ηκοσι τα οπια τα ελαβα δια ονομα τοῦ μακαριτι Επιφανίου ηγουμενου και οὔτος τα ελαβα οσ ἀνοθεν ηπομαρτηρησ τόν κάτουθεν αχξδ⁴. (=1664) εν μοινος δηκαίμβρη ἤσ τας ἦ⁵. ἤσ την Βεντήα».

Και ἰδοὺ τῶρα εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον και κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἢ ἰδιόγραφος ἀπόδειξις τοῦ Νικολάου Γλυκῦ.

«1665 μαρτιου 22 εις Βενετία»

»ελαβα εγὼ νικόλα γληκ⁵ απο τόν κ^ρ αλέξην νίκο πρόεν βαρδιάνον της αγιασ εκλησίας του αγίου γεοργίου ρομέον οσάν κομισοσ⁴ τόν κο-ρασιδον τεσάρον κατα τίν ἐπιτροπηκη καμομένι εἰς Ἰοανινα ἀπό τόν αρ-χηρέα κ. Καλήνικο, εις τους 1664 το μίναν τον αυγουστον και απογρα-μενο απο τους κληρικους και αρχοντες της αυτης πολιτηας δουκατα εκα-τονπενιντα κορεντε τα οπῆα ινε δι αλον λογαριασμον κατα τίν μπαλο-ταιζιον⁵ οπου εγινε προλαθὸν δηατα ανο κορασιδια».

Ἄπαντες οἱ ἀνωτέρω ἐχρημάτισαν ἐφημέριοι ἢ διδάσκαλοι τοῦ Γέ-νους ἐν Βενετία. Καὶ ἐρόσον οἱ ἱερωμένοι και λόγιοι τοῦ καιροῦ ἐκεί-νου ἦσαν ἀνορθόγραφοι, τί νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν Νικόλαον Γλυκύν; Δὲν γράφει και αὐτὸς ὅπως και οἱ τότε θεωρούμενοι ἐγγράμματοι και λόγιοι;

1) Ὁ γνωστὸς εἰκονογράφος διατελέσας ἐφημέριος.

2) Διδάσκαλος και οὔτος, ὁ Πρόχορος Γιαλούρης.

3) Ἰταλ. λέξις=μισθοδοσία.

4) Ἐπίτροπος (ἰταλ. λέξις).

5) Ψηφοφορία.

Καὶ ἂν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς προαναφερθέντας, ἀναμιγνύει καὶ τινὰς Ἰταλικὰς λέξεις, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὸν μακρὸν χρόνον τῆς παραμονῆς αὐτοῦ,—ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα—ἐν Βενετία, ἔνθα ὁμιλουμένη καὶ γραφομένη καὶ τῶν συναλλαγῶν γλῶσσα ἦτο ἡ Ἑνετο-Ἰταλική, ἣν καὶ ὁ ἴδιος ὠμίλει καὶ ἔγραφεν, ὡς ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν εἰς διάφορα βιβλία τῆς Ἑλλ. Κοινότητος καὶ δὴ τὰ τοῦ «Γκουαρδιανάτου» του, τουτέστι τῶν τριῶν περιόδων, καθ' ἃς ἐχρημάτισε Μέγας Γκουαρδιάνος καὶ ἐκράτει, κατὰ τὰ εἰωθότα, τὸ ταμεῖον τῆς Κοινότητος.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν Ν. Γλυκύν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν Λεοντάρην, ἐρευνήσαντες ἐπισταμένως τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας καὶ καταρτίσαντες διὰ πρώτην φορὰν ἀκριβέστατον¹ καὶ λεπτομερέστατον κατάλογον τῶν διδαξάντων εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἐπιφανείου Ἠγουμένου, εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσωμεν μὲ τὸν πλεόν κατηγορηματικὸν τρόπον ὅτι τὰ γραφέντα παρὰ διαφόρων ὅτι ὁ Λεοντάρης ἐχρημάτισε ποτε διδάσκαλος τῆς εἰρημένης Σχολῆς εἶναι τελείως ἀνυπόστατα καὶ φαντασιώδη. Ἐχοντες ὅμως ὑπ' ὄψει τὸ ἀντίγραφον ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν Χαΐδων Γλυκὺ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1695² καὶ συγκρίνοντες τὸ κείμενον τοῦτο μὲ τὰ προαναφερθέντα τῶν ἱερωμένων³ καὶ διδασκάλων, συνάγομεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Λεοντάρης Γλυκὺς οὐ μόνον ἐγνώριζε περισσότερα γράμματα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του Νικόλαον, ἀλλ' ἦτο καὶ ἐκ τῶν ἐγγραμμάτων καὶ λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἄλλως τε, ὅσον καὶ ἂν θεωρήσωμεν ὑπερβολικὰς τὰς φιλοφρονήσεις, ἃς τῷ ἀπονέμει ἀφειδέστατα ὁ Νικόλαος Βούλγαρης, ἀποκαλῶν αὐτὸν «λογιώτατον», «ἄριστον συζητητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, πανελληνίου δὲ φήμης καὶ Πρύτανιν τοῦ Φροντιστηρίου», πάντως οἱ χαρακτηρισμοὶ οὗτοι θὰ εἶχον κάποιαν βάσιν, ἔστω καὶ εἰς τὸν θετικὸν βαθμὸν—ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ—ὑποβιβαζόμενοι.

1) Συμφώνως τῇ διαθήκῃ ὁ διορισμὸς τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς Ἐπιφανείου Ἠγουμένου ἐπεκυρώνετο ἀπὸ τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ Προσθήκης τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας καὶ τῶν κατὰ κειροὺς ἐπικυρώσεων ἐκρατοῦντο πρακτικὰ, ἅτινα καὶ συνεβουλεύθημεν.

2) Ἀθηναγόρα Οἰκογένεια Γλυκάδων («Ἡπ. Χρ.» 1929 σελ. 64). Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει οὕτω· «Εἶναι χρεῖα ἢ ἀφεντιὰ σου νὰ ἀφίσεται τὰ πίσματα καὶ ταῖς παλαιαῖς ἐχθραῖς καὶ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτὸς ἓνα καὶ ἡ ἀφεντιὰ σου τὸ ἄλλο καὶ νὰ συνβαστήται εἰρηνικὰ καὶ νὰ ἀφίσεται τὰ σκάνδαλα ἀποβλέποντες καὶ εἰς τὸν θάνατον ὅπου τίποτας δὲν μᾶς ἀναμένει· ἀλλὰ δέκα πιθαμαῖς τάφος καὶ ἂν ἔχωμεν καὶ καλὰ ἔργα καὶ ὄχι ἄλλο»

3) Ἐκ τούτων ὁ Ἐμμανουὴλ Ζάνες ἱερεὺς ὁ λεγόμενος Μπουνιαλῆς ὑπῆρξε καὶ συγγραφεύς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

ΟΙ ΓΛΥΚΕΙΣ ΩΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΙ

Ἄλλὰ τὸ μεγαλείτερον ἔργον τῶν Γλυκέων, τὸ μνημειῶδες, τὸ ἀθάνατον, ὑπῆρξε τὸ τυπογραφικόν καὶ ἐκδοτικόν. Πότε ἀκριβῶς ἤνοιξε τὸ τυπογραφεῖον ὁ Γλυκὺς τὸ μανθάνομεν ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς συντεχνίας τῶν βιβλιοπωλῶν καὶ τυπογράφων, ἔνθα ἀνεύρομεν τὸ κάτωθι πρακτικόν (μετάφρασις· Κρατικὸν ἀρχεῖον, βιβλιοπῶλαι καὶ τυπογράφοι, φάκελλος 164, Πρακτικὸν 28 Νοεμβρίου 1670). «Ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ προμνησθέντος Προεδρείου ὁ κ. Νικολὸ Γλυκὺς καὶ ἐζήτησε νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ Μητρώον καὶ νὰ εἰσέλθῃ ὡς μέλος εἰς τὴν ἡμετέραν Ὀλομέλειαν τῶν βιβλιοπωλῶν καὶ Τυπογράφων καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὰ προσόντα τὰ θεσπιθέντα εἰς πολλὰς ἀποφάσεις τῆς ἡμετέρας Ἀξιοπρεπεστάτης Ὀλομελείας, προσφέρεται νὰ καταβάλῃ δουκάτα 100 συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῇ ληφθείσῃ τὴν 20 Ἰανουαρίου 1657 καὶ τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1669 παρὰ τῆς ἡμετέρας Γενικῆς Συνελεύσεως. Λαβὸν ὅθεν ὑπ’ ὄψιν τὸ Προεδρεῖον τὴν ποιότητα τοῦ εἰρημένου ὑποκειμένου ὡς καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν προγενεστέρων συνεδριάσεων, ἀποφασίζει ἵνα γίνῃ δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ Νικολάου Γλυκὺ καὶ ἐγγραφῆ οὗτος εἰς τὸ Μητρώον τῆς Συντεχνίας ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ ἐπικυρωθῆ ἡ ἀπόφασις τοῦ Προεδρείου καὶ παρὰ

1) Archivio di Stato, libreri e stampatori Busta, N° 164.

«1670 Novembre 28.— Compare avanti l’ oltrascritta Banca il Signor Nicolò Glichì e ricercò di esser matricolato e contare nella nostra università de librereri et Stampadori e per non haver, li requisiti che ricercan molte parti della nostra Magnifica Università, esibisce pagar Ducati 100, giusta a quanto fu deliberato il 20 Gennaio 1657 e li 21 Ottobre 1669 nel nostro Capitolo General, onde considerato dalla suddetta Banca la qualità del suddetto essere que valet come nelle parti predette hanno deliberato che perco sopradetto Glichì sia matricolato con conditione però che sia confirmat nelil detto nostro Capitolo Generale.

Fu ballottato in Banca et ebbe Balle de si 8 de no 0. — adi detto : — Capitolo General della Universita dei librereri e stampadori, ridotto a SS. Giovanni e Paolo nella nostra Scuola e furono in tutto ballottanti N° 39 fu nel suddetto Capitolo e ballottata la parte per matricular il suddetto Sigr Nicolò Glichì ed ebbe Balle de si 38 de no N° 1. — Κάτωθι τοῦ πρακτικοῦ εὔρηται ἡ ἐπικύρωσις ἐκ μέρους τῶν Proveditori del Comun τῆς 1 Δεκεμβρίου 1670.

τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Γενομένης ψηφοφορίας ἔσχε σφαιρίδια τοῦ Ναὶ 8 τοῦ ὄχι 0. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Συνελθούσης τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν βιβλιοπωλῶν καὶ τυπογράφων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ κειμένη εἰς τοὺς ἅγιον Ἰωάννην καὶ Παῦλον καὶ γενομένης ψηφοφορίας ἐπὶ τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὰ Μητρῶα τοῦ κ. Νικολάου Γλυκῆ, ἐπὶ 39 ψηφοφορησάντων ἔλαβε 38 Ναὶ καὶ 1 ὄχι.

Ἡ πράξις δ' αὕτη ἔσχε καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῇ 1 Δεκεμβρίου 1670 παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας, καὶ οὕτως ἐπετράπη εἰς τὸν Ν. Γλυκὸν ἢ Ἰδρυσις Τυπογραφείου καὶ βιβλιοπωλείου. Παρ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς Γερουσίας (Senato terra) τῶν ἐτῶν 1670—71 τὴν σχετικὴν ἄδειαν, τὴν ὁποίαν κατ' ἔθος ἐκοινοποίει εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον, ὡς Ἀνωτάτη Ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ἐν εἴδει Διατάγματος, ὁ Γαληνότατος Πρίγκηψ τῆς Ἑνετίας, ὁ Δόγης. Ὅπως ποτ' ἂν ᾔ, γεγονὸς τυγχάνει ὅτι ὁ Νικόλαος Γλυκὸς μετὰ τὴν 1 Δεκεμβρίου 1670—καθ' ἣν, ὡς εἶδομεν, ἐπεκυρώθη παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Δημοκρατίας ἢ ἀπόφασις τῆς Συντεχνίας—ἤρχισε τὴν ἐκδοτικὴν του ἐργασίαν, δημοσιεύσας τὸ ὑπ' ἀρ. 2 τοῦ καταλόγου μας «Εἰρημολόγιον», καθόσον τὸ ὑπ' ἀρ. 1 φέρει μὲν τὸ γνωστὸν σῆμά του τὴν «Μέλισσαν» ἐντὸς καλλιτεχνικῆς ξυλογραφίας, καὶ ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ ὀνοματεπωνύμου του «Ν.Γλ.», δὲν σημειοῦται ὅμως τυπωθὲν παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, ἀλλὰ παρὰ τῷ Ὁρσίῳ Ἀλμπρίτζι.

Ἐν Βενετία ἡ τυπογραφικὴ τέχνη¹ εἰσήχθη ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐφεύρεσίν της ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ Johannes de Spira² ἐν ἔτει 1469. Ἑλληνικὰ δὲ βιβλία ἤρχισαν νὰ ἐκτυπῶνται ἀπὸ τοῦ 1494 ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ἄλδου Μανουντίου, ὅστις ὑπῆρξε τὸ φωτεινότερον σημεῖον τῆς ἐν Βενετία Τυπογραφικῆς Ἱστορίας. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ φιλέλληλῆνος τούτου εἶχεν ἰδρυθεῖ ἡ Νεοακαδημία, ἐν ἣ ἦτο ὑποχρεωτικὴ κατὰ τὰς συνδιαλέξεις ἢ χρῆσις τῆς Ἑλλην. γλώσσης. Καὶ μέλη τῆς ἀκαδημίας ἦσαν πολλοὶ Ἑνετοὶ ἀριστοκράται καὶ οἱ ἔγκριτοι τότε Ἕλληνες λόγιοι Μᾶρκος Μουσοῦρος, Ἰωάννης Γρηγορόπουλος (γνωστότερος ὡς Ἰωάννης Κρητικός), Δημήτριος Δούκας, Ἀριστόβουλος Ἀποστόλου, Ἰωάννης Ρόζος (ὁ καλλιγράφος), ἅπαντες ἐκ Κρήτης, ἔτι δὲ ὁ Ἰουστίνος Δεκάδιος ἐκ

1) Ὁρα Carlo Castellani, La Stampa in Venezia. Ἔκδ. 1889.

2) Πρβλ. Gio degli Agostini, Notizie storico-critiche della Stampa in Venezia.

Κερκύρας καὶ ὁ Ἰωάννης Λάσκαρις. Ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες τυπογράφοι ἐνεφανίσθησαν σύγχρονοι σχεδὸν τοῦ Ἄλδου, ὡς οἱ Ἀλέξανδρος ἐκ Χάνδακος, Λαόνικος, Ζαχαρίας Καλλέργης, κ. ἄ. Πάντες δὲ οὗτοι, ἀκολουθοῦντες τὴν ἐπικρατήσαντα συνήθειαν, μετὰ τὸ ὀνοματεπώνυμον προσέθετον καὶ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος τῶν καὶ οὕτω συναντῶμεν Zacharias Calliergi Rethymnensis, Nicolas Jenson Gallicus, Georgius Walch Alemanus, Nicolaus Blastos Cretensis, Aldus Manutius Romanus κ. ἄ.

Τούτους μιμούμενος καὶ ὁ Νικόλαος Γλυκὺς προσέθεσε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ὄνομά του τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὰ Ἰωάννινα, καὶ οὕτω τὰ βιβλία τοῦ τυπογραφείου του φέρονται ἐκτυπωθέντα «παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων». Ἡ ἐπιγραφή δὲ αὕτη, ὡς καὶ τὸ σῆμα μὲ τὴν «Μέλισσαν», διετηρήθη καὶ παρὰ τῶν διαδόχων καὶ ἐπιγόνων του. «Ἦτο δικαία εὐλάβεια—γράφει ὁ ἀείμνηστος Λάμπρος²,—τῶν κληρονόμων πρὸς τὸν φιλόπατριν ἰδρυτὴν, ὅστις, εἰ καὶ εἶχε μεταφέρει τοὺς ἐφεστίους ἀπὸ τῶν ὄχθων τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὰ βενετικά τεχνάγη, ἐπέγραφε στερεοτύπως, ὁ φιλόστοργος νοσταλγός, τὸ ὄνομα τῆς προσφιλοῦς γενετείρας ἐπὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐν Βενετία ἐγκαταστάσεως».

Καὶ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἐξῆλθον ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ διασήμου Ἄλδου, ὡς καὶ μετέπειτα ἐκ τῆς τοῦ Ἀνδρέα Σπινέλλι, τῶν ἀδελφῶν Νικολίνι τῶν Σαβιέων, Χριστοφόρου Ζανέτου, Πέτρου Πινέλλου, Ἰωάννη Ἀντωνίου Ἰουλιανοῦ καὶ ἄλλων, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἔβριθον τυπογραφικῶν σφαλμάτων, ἀλλοιούντων, ἔστιν ὅτι, ὠρισμένας φράσεις τῶν κειμένων. Κατὰ τῶν τυπογράφων τούτων ἐπιτίθεται δριμύτως ὁ Ζακύνθιος Παχώμιος ὁ Ρουσάνος ἐν τῇ μικροχόλῳ ἐπιστολῇ του «πρὸς τοὺς ἐν Βενετία χαλκογραφεῖς»³ καὶ ὁ Καισάριος Δαπόντες⁴ εἰς τὰς «κατὰ τῶν τυπογράφων Βενετίας αἰτιάσεις», ἐν αἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις γράφει

1) Εἰς πέντε καὶ μόνον ἐκδόσεις δὲν ἀναφέρεται τὸ τοῦ Νικολάου ὄνομα, ἀλλὰ τὸ τοῦ δισεγγόνου του Μιχαήλ Γλυκύ.

2) Ν. Ἑλλ. II' σελ. 305.—Ἡ δὲ μέλισσα κοσμεῖ οὐ μόνον ἀπάσας τὰς ἐκδόσεις μέχρι τοῦ 1831, ὅτε ἐξέλιπεν ὁ τελευταῖος ἐπίγονος, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον ὅτε τὸ Τυπογραφεῖον περιήλθεν εἰς ἄλλους, ἢ μέλισσα, ὅχι πλέον μεταξὺ ἀνθέων καὶ καλλιτεχνημάτων, ἀλλ' ἐστερημένη πάσης διακοσμώσεως, διετηρήθη καὶ εἰς τὰς μετέπειτα ἐκδόσεις, ὡς εὐλαβῆς ἀνάμνησις τοῦ ἰδρυτοῦ, οὕτινος τὴν φιλεργίαν ἀπεικόνιζεν.

3) Σπ. Λάμπρου Ν. Ἑλλην. Β'. σελ. 345.

4) Τοῦ αὐτοῦ Β'. σελ. 337.

. τοιαῦτα καὶ περὶ αὐτῶν, ἂν ἀγαπᾶς δὲ πλεόν
 μιλῶ δὲ ἔτζι σκληρὰ γιὰτὶ βλέπω μυρία
 ὁποῦ διέφθειρον αὐτοὶ ἁγίων μας βιβλία
 καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας μας Μηναῖα, Συναξάρια
 καὶ τὰ λοιπὰ ἐγέμισαν λάθη φθορᾶς καντάρια
 »

Καὶ τὰς σπουδαίας ταύτας ἐλλείψεις ἀνέλαβεν ὁ Νικόλαος Γλυκὺς νὰ ἀναπληρώσῃ. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων ὑπερανθρώπους κατέβαλε προσπαθείας διὰ τὴν ἐπιμελῆ ἐκδοσιν καὶ ἐπισταμένην τῶν κειμένων διορθωσιν. Μὴ γνωρίζων ὁ ἴδιος ἐπαρκῆ γράμματα, προσέλαβεν ὡς διορθωτὰς τοὺς καλλιτέρους λογίους τοῦ καιροῦ ἐκείνου, τοὺς ὁποίους καὶ πλουσιοπαρόχως ἀντήμειβε. Καὶ συναντῶμεν εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν Γλυκέων τοὺς κάτωθι διορθωτὰς : Ἀμβρόσιον Γραδενίγον, βιβλιοφύλακα τῆς Γαληνοτάτης Ἀριστοκρατίας τῶν Βενετῶν, τὸν Ἱεροδιδάσκαλον Γεώργιον Σουγδουρῆν, τὸν ἱατροσοφιστὴν Νικόλαον Βουβούλιον, τὸν Μιχαὴλ ἱερέα τὸν Μῆτρον (τὸν μετέπειτα Ἀθηνῶν Μελέτιον), τὸν ἱεροδιάκονον Ἰωάννην Ἀβράμιον, διδάσκαλον τοῦ Γένους, τὸν Μεθόδιον Ἀνθρακίτην, τὸν Ἀρχιμανδρίτην, ἱεροκῆρυκα καὶ διδάσκαλον τοῦ Γένους Σπυρίδωνα Μήλιαν τὸν Κερκυραῖον, τὸν λόγιον ἱεροδιάκονον Σπυρίδωνα Παπαδόπουλον, τὸν Ἱερομόναχον Ἀμβρόσιον Βιζαμᾶνον, τὸν Ἱεροδιάκονον Ἀνθιμον Βέραν, τὸν ἱατροφιλόσοφον Ἀλέξανδρον Καγκελλάριον καὶ τὸν Λογιώτατον διδάσκαλον Σπυρίδωνα Βλαντῆν.

Τὸ ὅτι ὁ Γλυκὺς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου τεκμαίρεται καὶ ἐκ τοῦ κάτωθι πιστοποιητικοῦ τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Γερασίου Βλάχου ὑπὸ χρονολογίαν 16 Μαΐου 1682, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐνῶ ἐξαίρεται ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἐκδόσεων Γλυκὺ, καταγγέλλονται ταυτοχρό-

1) Ἀρχ. Ἑλλ. Κοιν. Atti della sua Cancelleria. «Noi Gerassimus Vlahus arcivescovus Philadelpheiae attestiamo che le corettioni delli libri Greci stampati e ristampati in questi due anni nella stamparia Glichì fatte con molto studio e diligenza dall' eccmo Dottore Nicolò Bubui e specialmente nel Penticostario, negli mēni di Settembre e Gennaro, sono necessarie e che a proposito si prega di confermare che l' integrità del senso e aggristezza della lingua e ortografia greca, giachè per trascuratezza delle passate stamperie mancano in tutti gli altri già stampati che sono difettosissimi e pieni di notabili errori fuorchè nelli soli accennati e novamente impressi dalle suddette stampe. — In fide. Dato a Venezia ex Residentia, 16 Maggio 1682.

2) Μαρκ. Βιβλ. Νο 3053.

νως τὰ χονδροειδῆ σφάλματα καὶ αἱ μεγάλοι ἐλλείψεις τῶν προγενεστέρων (μετάφρασις):

« Ἡμεῖς Γεράσιμος Βλάχος, ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, πιστοποιοῦμεν ὅτι αἱ διορθώσεις τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων, τυπωθέντων καὶ μετατυπωθέντων κατὰ τὰ δύο αὐτὰ ἔτη εἰς τὸ τυπογραφεῖον Γλυκύ, αἱ γινόμεναι μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας παρὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου ἱατροῦ Νικολάου Βουβουλίου καὶ εἰδικῶς εἰς τὸ Πεντηκοστάριον, εἰς τὰ μηναιὰ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ Ἰανουαρίου, εἶνε ἀναγκαῖαι καὶ πρὸς τοῦτο παρακαλούμεθα νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν τε ἀριότητα τῆς ἐννοίας καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς γλώσσης καὶ τὴν ἑλληνικὴν ὀρθογραφίαν, οἷότι ἔνεκα τῆς ἀμελείας τῶν προγενεστέρων τυπογράφων, τὰ ἄλλα βιβλία τὰ ἐκτυπωθέντα εἶνε ἑλλιπέστατα καὶ πλήρη οὐσιωδῶν σφαλμάτων, καὶ ὅτι μόνον τὰ νεοτυπωθέντα εἶνε ἀκριβῆ. »

Πρὸς πίστωσιν τῶν ἄνω ἐξεδόθη τὸ παρὸν ἐν Βενετία ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἑδρας τῇ 16 Μαΐου 1682 ».

Ἄλλα καὶ ἑτέρα ἔνδειξις μαρτυρεῖ τὴν ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ὁ Νικόλαος Γλυκὺς προέβαινε εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν βιβλίων. Καὶ ἰδοὺ οἱ τίτλοι δύο διαφορετικῶν συγγραμμάτων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως: τοῦ Μαρίνου Τζάνε τοῦ Μπουνιαλῆ καὶ τὸ μὲν ἐκδοθὲν παρὰ τῷ Ἀνδρέᾳ τῷ Ἰουλιανῷ τῷ 1681 φέρει τὸν κάτωθι ἀνορθογραφώτατον τίτλον « Διήγησις¹ διὰ στοιχῶν τοῦ δεινοῦ πολέμου τοῦ ἐντηνήσω Κρείτης γενομένου ἢ ὅποια περιέχει τὴν σκληρότητα καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ φόνον ὅταν ἐκυρίευσαν οἱ ἀγαρινοὶ τὴν δειστήχης μένην χώραν τῶν Χάνηο καὶ ρεθύμνου καὶ ὅτι ἐσυνέρη εἰς τὸ μέγαλον κάστρον καὶ εἰς ταῖς ἄρδες καὶ εἰς τὰ νυσία ἀποῦ τοὺς ἀχμε ἕως ἀ.χ.ξ.θ, ὅπου τὸ ἐδώκανε τὸ μέγαλο κάστρο καὶ ἐγύνει ἡ ἀγάπη. Συνθεμένη ἐν συν Τωμήα παρὰ Μαρίνου τζάνε τοῦ λεγομένου Μπουνιαλῆ. Καὶ ἐπεταὶ « πῖναξ τῆς δυηγίσαιως... πῶς εμακρυνε ο μπασᾶς, ἀπῶφασις τοῦ γενεράλε Κορνάρο, ἐπιστολλή ὅπου ἐστήλεν ὁ μπασίας... ἰδῶ γράφομεν δια τὴν παναφίαν τὴν παλλ ὁ Καστρινήν κλπ ». »

Ἰδοὺ τώρα καὶ ὁ τίτλος ἄλλου συγγράμματος τοῦ ἰδίου Μαρίνου Τζάνε, ἐκτυπωθέντος παρὰ τῷ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἔξ Ἰωαννίνων τῷ 1684, (ἴδε προσηρητημένον κατάλογον ὑπ' ἀρ. 44): « Κατάνυξις ὠφέλιμος διὰ κάθε χριστιανόν, ποίημα Μαρίνου Τζάνε τοῦ Μπουνιαλῆ τοῦ Ρεθυμναίου με ἀφιέρωσιν. Τοῖς Πανευγενεστάτοις ἄρχοσι καὶ ἑλλογιμωτάτοις Κυρίοις Πάνῳ Ἱερομνήμονι καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰωάννη τοῖς ἔξ Ἰωαννίνων ». »

1) Μαρκ. Βιβλ. Νο 3053.